

**А. Б. Рахметуллаев, Қазақстан Республикасы ІІМ Б. Бейсенов атындағы  
Қарағанды академиясының ІІО басқару кафедрасының оқытушысы**

## **ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДАҒЫ ЗАҢСЫЗ ЕСІРТКІ АЙНАЛЫМЫНА ҚАРСЫ КҮРЕСУ МӘСЕЛЕЛЕРІ**

*Аннотация. Мақалада автор заңсыз есірткі айналымына қарсы күресу мәселелерін қарастырады.*

*Түйін сөздер: құқық, қылмыс, есірткі, нашақорлық, психотроптық заттар, есірткі бизнесімен күрес.*

Есірткі заттар бұл адам өміріне, әсіресе жасөспірім шақта психикалық және тәндік тәуелдікке әкеліп соқтыратын зардаптарына байланысты олардың денсаулығына едәір қауіп төндіретін өсімдіктер, есірткі құрамдас немесе психотроптық заттар. Есірткілерді қолдану психикалық және тәндік тәуелдікке, адам тұлғасының кейде азғындалуға дейін өзгеруіне, денсаулығының нашарлауына әкеліп соғады (есірткі тұтынуға байланысты ауруларға және асқынуларға) және өміріне қауіп төндіреді. Есірткі қолданатын жасөспірімдер мен жастар өздерін қоғамға және заңға қарсы қояды, олардың болашағы жоқ.

Елімізде жыл сайын арта түскен нашақорлардың саны кімді болсын бей-жай қалдырмайтыны белгілі. Ішкі істер министрлігі тарапынан нақты шаралар қабылданып, ауқымды жұмыстар жасалып, есірткі заттарды елімізге келу жолдарына тосқауыл қойылып жатыр. Есірткі заттарды таратумен байланысты қылмыстардың бірі болып халықтың денсаулығына зиян тигізетін құқыққа қарсы әрекеттер жатады. Бұл қылмысқа қарсы күресу мемлекеттің ішкі саясаты ретінде табылып құқық қорғау органдарымен азаматтардың құқығын, бостандығын және заңды мүдделерін қорғауға бағытталады. Мемлекеттердің ішіндегі өз азаматтарының қауіпсіздігін қамтамасыз ете алмауы экономикалық-әлеуметтік және мемлекеттің мәдени дамуына әсерін тигізуі — ұлттық мекемелердің бірлестігі мемлекеттің Жолдауында көрсетілген.

Қазақстан Республикасының үкіметі заңсыз есірткі заттарды айналымын өзекті мәселе ретінде қарастырып, онымен күресу іс-шараларын өткізуде. Бұл жайында қаралған мәселеге байланысты Қазақстан Республикасының халықаралық жүйеде заңсыз есірткі заттарды айналымына қарсы күресуге қатысады. Қазақстан Республикасының «Есірткі заттары, психотроптық заттар, прекурсорлар және заңсыз есірткі айналымына қарсы күресудің шаралары» Заңы 1998 жылы 10 қазанда қабылданды<sup>1</sup>.

Үкіметтің тізімімен бекітілген психотроптық заттар және прекурсорлар, есірткі құралдары, Қазақстан Республикасының бақылауына жататын болып көрсетілді.

Сондықтан есірткі заттарға және есірткі бизнесіне қарсы күресуде басқа елдермен бірлесіп қызмет атқару үшін тиімді нормативтік құқықтық базасы құрылды. Қазақстан Республикасының барлық мекемелерімен, құрылымдарымен, қоғамдық қозғалыстарымен бірлесіп есірткі таратуға қарсы күрес әлеуметтік-экономикалық бағыттарды көтеруге жақсы әсерін тигізуде.

Қазақстан Республикасында нашақорлыққа және есірткі бизнесіне қарсы күрестің 2006-2014 жылдарға арналған стратегиясына сәйкес 2006-2008 жылдарға арналған бағдарламасы бойынша жоспарланған жұмыстар атқарылуда. Жұмысты одан әрі жалғастыру үшін 2009-2011 жылдарға арналған Қазақстан Республикасындағы нашақорлық пен есірткі бизнесіне қарсы күрес бағдарламасы бекітілген. Бағдарламаның негізгі мақсаты — нашақорлықпен заңсыз айналымды теріс пайдаланушылықтың өсуін тоқтатумен Қазақстан Республикасында тұрғындар

арасында есірткі таратуды болдырмау жағдайын жасайтын іс-шараларды қарастыру, жетілдіру болып табылады<sup>ii</sup>.

Қазақстан Республикасының Президенті Н. Ә. Назарбаевтың Үкіметке берген тапсырмасында есірткіге және есірткі бизнесіне қарсы күресу ашық көрсетілген. Соңғы жүз жылдықта есірткі өзінің маңыздылығын химиялық препараттар арқылы көтеріп, адамдардың денсаулығына және мемлекетке қауіптілік тудырды<sup>iii</sup>. Мемлекеттің есірткіге қарсы жүргізген белсенді саясатының тиімділігі төмен болып отыр. Бірақ есіркінің заңсыз айналымына қарсы әрекетті дұрыс түрде ұйымдастыру, көбінесе қылмыстың алдын алуына әсерін тигізуде. Құқық қорғау органдарының өздерінің алға қойған мақсаттарымен жақсы нәтижеге жетуі, есірткі айналымына күресудің көптеген нәтижесін береді. Біздің көзқарасымызда халықаралық есірткі қылмысына қарсы әрекет жүйесі құқықтық, материалдық, техникалық жағдайларға сүйеніп жасалады. Мұндай кезде есірткі қылмысының мөлшерін азайтудың тиымды жағдайлары, мемлекет ішінде күресу көп нәтижесін бермейді. Сондықтан орталық Азия мемлекеттерінің бірлескен келісімінің саясаттары есірткіні бақылаудың тиімді жолдарын ашып береді. Мемлекеттің және қоғамның дамуын зерттеудің көкейкесті мәселелері қылмыстардың себебін және жағдайын, қылмысқа қабілеттілік тудыратын мәселелерді айқындайды. Халықаралық есірткі қылмысын ашу және тергеу ТМД елдер арасында құқық қорғау органдарының бірлесіп қызмет жасауы қызметкерлердің кәсіптік деңгейін арттырады. Көрші және шетелдердің тәжірбесін қолдануға септігін тигізеді.

Біздің пікіріміз бойынша, халықаралық есірткі қылмысына әрекет саяси құқықтық және қаржылық сипатқа байланысты болып келеді. Халықаралық есірткі қылмысымен күресу шаралары — бірлесу және жүйелік қызмет болып екіге бөлінеді. Мұндай бөлінуді жүйелі қабылдау және бағалауды мемлекеттің басты назарын аударады. Соған байланысты есірткі қылмысының халықаралық деңгейде күресудің басты себептерін және жағдайларын туындатады. Құқықтық және ұйымдастырушылық шаралар ТМД елдер арасында өзінше бөлек қарама қарсы әрекет болып танылады. ТМД елдер арасында халықаралық есірткі қылмысына қарсы күресу Қазақстан Республикасы басты стратегиялық жетістігі болып есептеледі. Бүгінгі күні заңнамалық және басқа құқықтық базалар құрылуда. Жеке ғылыми зерттеулердің тиімді нәтижелері бұл қылмысқа қарсы күресудің басқа да әдістерін, тәсілдерін ойлап табуға бағыттайды. Бірлесіп осы қылмысқа қарсы күресу; субъекті жүйелерінің жұмысын арттыруға; олардың қызметтерінің келісім арқылы жасалуы; тапсырмаларды шешу, қызметтермен ведомстволар бірлесіп қызмет етуі, мемлекеттердің мүдделерін қорғайды. Бірақ мұндай шараларды жүргізу қиындықтарды туындатады және қаржылық жағдайлар әсерін тигізеді. Халықаралық есірткі қылмыстарының дамуына талдау жасау, оған қарсы күресудің мемлекеттер арасындағы құқық қорғау органдарының жұмыстарының нәтижесін көрсетеді. Әзірше бұл бағыттағы шаралар тұрақты емес, бірақ осындай шаралардың жүзеге асуы саяси шешімдерді және құқықтық базаны құруға бағыттайды.

---

<sup>i</sup> Қазақстан Республикасының «Есірткі, психотроптық заттар, прекурсорлар және олардың заңсыз айналымы мен теріс пайдаланылуына қарсы іс-қимыл шаралар туралы» 1998 жылғы 10 шілдедегі № 279 Заңы. // [online.zakon.kz](http://online.zakon.kz)

<sup>ii</sup> Қазақстан полициясы. — 2009. — № 7 (143). — 10-б.

<sup>iii</sup> Назарбаев Н. Ә. 10 жылдықтың сыны. — Алматы, 2003. — 111-б.